

Valtuustoaloite kiusaamisviikun ja yhteisten toimenpideohjelmien käyttöön otosta sekä tunne- ja vuorovaikutustaitojen opetuksesta Tampereen kouluissa koulukiusaamisen ja -väkivallan ehkäisemiseksi

Jätin valtuustoaloitteen 20.5.2019 koulukiusaamisen kitkemiseksi toimenpideohjelman avulla sekä koulurauha – asiamiehen nimittämiseksi. Lisäksi jätin valtuustoaloitteen 14.12.2020 uusista toimenpiteistä, käytännöistä ja kiusaamisviikusta koulukiusaamisen ehkäisemiseksi. Koulukiusaaminen on vakava ongelma kouluissa, se voi olla psyykkistä, fyysistä tai molempia. Koulukiusaaminen vaikuttaa aina sen kohteeseen haitallisesti: psyykinen ja fyysinen pahoinvointi, pelkotilat, oppimistulosten laskeminen, itsetunnon heikkeneminen, yksinäisyys ja eristäytyminen eivät ole harvinaisia kiusaamisen kohteeksi joutuvalle. Pahimmassa tapauksessa traumaattiset kokemukset ja kiusatuksi tulemisen muistot seuraavat läpi elämän aiheuttaen paljon tuskaa ja surua aikuisenakin. Useiden tutkimustulosten mukaan koulukiusatut sairastuvat vielä aikuisinakin jopa kolme kertaa todennäköisemmin mielenterveysongelmiin kuin muut. Pahimmillaan kiusaaminen johtaa itsetuhoisiin ajatuksiin ja jopa itsemurhiin. Valitettavasti monet vaikenevat, vaikka vieressä kiusataan, eivätkä puutu fyysiseen tai henkiseen kiusaamiseen. Taustalla saattaa olla pelko joutua itse silmätikuksi. Kiusatun on saatava tukea ja apua, välittömästi. Kiusaamiseen tulee puuttua välittömästi ja jos mitkään muut käytettävissä olevat keinot eivät auta, tulee kiusaajan/kiusaajien vaihtaa koulua, ei kiusatun.

Joissakin Suomen kaupungeissa on esitetty koulurauha-asiamiehen nimittämistä. Asiamies olisi puolueeton taho, joka selvittäisi koulujen kiusaamistapauksia. Asiamies palvelisi koko kaupungin koululaitosta. Koulurauha-asiamies olisi koko sivistystoimen yhteinen, eikä hän olisi sidoksissa yksittäiseen kouluun tai oppilaitokseen ja niiden henkilökuntaan. Hänelle annettaisiin valtuudet ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin kiusaamistapausten johdosta ja hän voisi saattaa vakavat tapaukset ao. lautakunnan tai muiden tarvittavien viranomaisten tietoon toimenpiteitä varten. Koulurauha-asiamiehen tulisi antaa vuosittain Tampereen kaupunginvaltuustolle ja kaupunginhallitukselle selonteko ja raportti koulurauhan tilasta ja kehityksestä sekä tarvittavista ennalta ehkäisevistä toimenpiteistä ja keinoista kaupungin koululaitoksessa. Valitettavasti Tampereen kaupunki ei ole vielä tarttunut esitykseeni koulurauha-asiamiehestä.

Kaikkien velvollisuus on huolehtia, että jokainen lapsi ja nuori saa käydä koulua joutumatta kiusatuksi. Koulun henkilökunnalla, vanhemmilla, vanhempainyhdistyksellä sekä muilla koululaisilla on suuri vaikutus siihen, saadaanko nollatoleranssi koulukiusaamiseen. On välttämätöntä, että kaikkeen koulukiusaamiseen on kaikissa kouluissa nollatoleranssi. Tampereen kaupungin ja koulujen vastuulla on puuttua koulukiusaamiseen nykyistä tehokkaammin ja ottaa yhteiset toimenpideohjelmat käyttöön kaikissa kouluissa koulukiusaamisen kitkemiseksi. Esitin valtuustoaloitteessani, että toimenpideohjelmaan kannattaa ottaa niin kansallisia kuin kansainvälisiäkin malleja ja suosituksia, joita hyödyntämällä koulukiusaaminen saadaan kitkettyä. On myös tärkeää, että lisätään enemmän opettajien koulutusta kiusaamisen vastaisen työn vahvistamiseksi ja että kiusaamisen ehkäisyn keinot tulisivat pakolliseksi opettajien koulutuksen osaksi. Kouluissa tulee myös ottaa uudeksi oppiaineeksi tunne- ja vuorovaikutustaidot. Asiasta tehty kansalaisaloite on kerännyt jo tuhansia kannattajia. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opetus vähensi kiusaamista koulussa selvästi, huomattiin helsinkiläiskoulussa. Kahden vuoden pilotti Laakavuoren koulussa tuotti erinomaisia tuloksia. Yhdessä viihtyminen kasvoi, keskittyminen tunneilla parani merkittävästi, rasismi ja kiusaaminen vähenivät ja lapset oppivat säätelämään tunteitaan. Kiusaaminen on viime vuosien aikana saanut uusia

muotoja eikä rajoitu enää pelkästään kouluaikana tai koulumatkoilla tapahtuvaksi. Monet kiusaamistapaukset tapahtuvat erilaisissa sosiaalisen median ryhmissä ja palveluissa. Kiusaamisen kohde saatetaan sulkea ryhmän ulkopuolelle tai kiusatusta saatetaan levittää esimerkiksi muokattuja videoita tai muuta vastaavaa materiaalia. Tällaiset materiaalit jäävät vuosiksi nettimaailmaan ja aiheuttavat kärsimystä niiden uhreille ja omaisille. Kouluväkivalta voi pahimmillaan johtaa vakavaan fyysiseen pahoinpitelyyn. 15.9.2020 Vantaan Kytöpuiston koulun pihalla tapahtui vakava väkivaltatilanne. Joukko kuudesluokkalaisia oppilaita kävi 11-vuotiaan pojan kimppuun koulun välitunnilla. Poika menetti tajuntansa väkivallan seurauksena. Tilannetta pahensi se, että yksi oppilaista kuvasi pahoinpitelyn ja jakoi videon sosiaalisessa mediassa. Koko Suomea järkyttänyt Koskelan teinisurma tapahtui Helsingin Koskelassa 4.12.2020. Henkirikoksen uhri oli 16-vuotias poika. Poliisi epäili tekijöiksi kolmea samanikäistä poikaa. Tuomiot annettiin 3.9.2021 Helsingin käräjäoikeudessa. Syytetyt tuomittiin 8 -10 vuoden ehdottomiin vankeusrangaistuksiin. Tuomio on lainvoimainen.

Koulurauhan turvaamiseksi ja koulukiusaamisen ehkäisemiseksi tarvitaan nyt uusia tehokkaita keinoja. YLE uutisoi 30.1.2020 keinoista, miten koulukiusaaminen saadaan kuriin. Uutisessa kerrottiin mm. kiusaamisasioiden tuki- ja neuvontakeskus Valopilkusta, joka on yrittänyt parantaa kiusattujen tilannetta jo kymmenen vuoden ajan. Järjestöjen ohella myös kuntatasolla yritetään suitsia kiusaamista. Helsingissä kasvatus- ja koulutuslautakunta on laatinut kiusaamisen vastaisen ohjelman. Myös Helsingin kaupunginvaltuusto vaati strategiaohjelmassaan kaupunkia luomaan kunnianhimoisen kiusaamisen vastaisen ohjelman.

Uuden kiusaamisen vastaisen KVO13-toimenpideohjelman tavoitteena on, että koko koulu sitoutuu siihen ja ohjelmaa toteutetaan systemaattisesti. Ohjelmaa on alettu toteuttaa helsinkiläiskouluissa.

KVO13-ohjelma koostuu 13 toimenpiteestä, joilla kiusaaminen yritetään kitkeä kouluista:

1. Hyvinvoinnin mittarit. Joka toinen vuosi tehtävien valtakunnallisten kouluterveyskyselyjen ohelle kouluissa otetaan käyttöön hyvinvointiprofiilit, joilla saadaan jatkuvasti uutta tietoa oppilaiden hyvinvoinnista
2. Sosiaalisia- ja tunnetaitoja sekä kiusaamistilanteiden käsittelyä kehittävät ohjelmat
3. Ryhmien, luokkien ja yhteisöjen yhdessä sopimat säännöt
4. Jatkuva ryhmäyttäminen ja sosiaalisen kiinnittymisen edistäminen
5. Hyvinvoinnin starttitapaamiset yläkouluun ja toiselle asteelle siirryttäessä koulun henkilökunnan kanssa, joissa tutustumisen lisäksi pohditaan, mistä asioista hyvä mielenterveys koostuu
6. Sähköiset palautekanavat: Sähköiseen viestintäjärjestelmään Wilmaan lomake, jonka kautta oppilas tai vanhemmat voivat ilmoittaa, kun he kokevat lapsen joutuneen kiusatuksi tai muun asiattoman suhtautumisen kohteeksi
7. Kiusaamisen selvittämisen kirjaaminen

8. Kiusaamisen vastaisten toimien vastuuhenkilöt
9. Restoratiiviset (osallistuva konfliktinratkaisu) lähestymistavat
10. Nimikkoaikainen paljon kiusatuksi tulleelle
11. Kiusaaminen on rikos. Aseman lasten K-0-toiminta kaikkia kouluja kattavaksi
12. Tukioppilastoiminnan kehittäminen
13. Vertaistukitoiminta

Ohjelma esiteltiin kouluille, oppilaitoksille ja varhaiskasvatukseen. Lisäksi helsinkiläisten peruskoulujen on panostettava erityisesti näihin:

- Jokaisen koulun on mietittävä, miten ne kehittävät oppilaiden sosiaalisia- ja tunnetaitoja ja käyttävät siihen luotuja apukeinoja systemaattisesti niin, että koko henkilökunta on mukana.
- Opettajan ja oppilaiden on luotava yhdessä jokaiseen luokkaan yhteiset pelisäännöt kiusaamisen estämiseksi.
- Jatkuvalle ryhmäytymisellä pyritään siihen, ettei kukaan olisi enää jatkossa yksin. Ryhmäytymistä on siis tehtävä ympäri lukuvuotta, eikä ainoastaan lukukauden alkaessa, kuten yleensä on tapana.
- Paljon kiusatuksi tulleelle oppilaalle valitaan tukiaikainen eli yksi sellainen koulun aikuinen, joka kysyy säännöllisesti mitä kuuluu, miten kiusatulla menee ja onko oppilaan tilanteeseen tapahtunut muutosta. Tukiaikaisen valinnassa ovat mielellään mukana oppilas ja hänen perheensä.

YLE:n uutisen mukaan kouluilla voi olla myös omia konfliktitilanteisiin puuttumisen keinoja ja toimintamalleja, esim. käytäntö nimeltä "korjaamokeskustelut". Korjaamokeskustelussa pyritään keskustelun ja seurannan avulla sitouttamaan sääntöjä rikkonut oppilas miettimään omaa toimintaansa. Keskustelussa käydään läpi väärä toiminta, mietitään, miten jatkossa pitäisi toimia ja asetetaan tavoitteet. Muutaman viikon seurannan jälkeen asiasta keskustellaan uudelleen ja katsotaan, onko toimintatapa korjaantunut. Rankasti kiusatuksi tulleelle on tärkeitä tehdä myös turvasuunnitelma kouluun.

Aseman Lapset ry on kehittänyt kiusaamistilanteisiin tehokasta puuttumismallia, johon voidaan turvautua, ulkopuolisena tahona, siinä vaiheessa, kun kaikki koulun keinot on jo käytetty. K-0-toiminnaksi kutsuttu hanke selvittää erityisesti pitkään jatkuneita ja vakavia koulukiusaamistilanteita. K-0-toimintaa on tällä hetkellä Helsingissä, Lohjalla, Järvenpäässä ja Rovaniemellä. Mallia on tarkoitus levittää läpi Suomen. Toiminnassa moniammatillinen tiimi ryhtyy ratkomaan tilannetta, kun kasvatustilanteet, jälki-istunnot ja sovittelut on jo käytetty.

YLE uutisoi 3.12.2020, että Törnävän alakoulussa Seinäjoella on opeteltu käyttämään uutta asetta kiusaamista vastaan. Koulun pihalle on pystytetty hälytysvalotolppa. Oppilaat saavat nappia painamalla aikuisen nopeasti paikalle, jos välitunnilla tapahtuu kiusaamista tai jotain pelottavaa. Törnävän alakoulu lähti pilotoimaan uutta keksintöä, koska ideaa pidetään hyvänä ja kehittämisen arvoisena. Kiusaamisvilkku on muunnelma liikenteen välkkyvaloista. Koulun pihalla olevassa valotolpassa on huomiovalokapselisarja.

Alimmainen kapseli toimii hätäpainikkeena, joka käynnistää yläosassa olevan huomiokapselien led-valojen vilkutuksen. Samalla huomiokapseli lähettää välittömästi välituntivalvojan henkilötunnistimeen hälytyksen ja apu saadaan nopeasti paikalle. Nappia voi painaa itse hätätilanteessa tai toisen puolesta, kun huomaa toista kiusattavan. Oppilaille tehdään selväksi, miten ja missä tilanteissa apua hälytetään. Kiusaamisvilku voi madaltaa kynnystä ilmoittaa kiusaamisesta. Uutisen mukaan lasten koulutietä turvaavat älyliikennelaitteet voidaan ottaa käyttöön myös koulun pihalla. Keksintöön liittyy myös ajatus turva-alueesta valotolpan ympärillä. Oppilas voi turva-alueella odottaa apua rauhassa. Syksyllä 2021 Helsingin kaupunginhallitus päätti, että kiusaamisvilku tulee kokeiluun valittuihin kouluihin Helsingissä. Suuri osa kiusaamistilanteista tapahtuu välitunneilla ja kiusaamisvilku on yksi käytännön työkalu kiusaamisen torjumiseen ja siitä ilmoittamiseen. Kyse on napista, jota kuka tahansa voi painaa havaitessaan kiusaamista tai joutuessaan sen kohteeksi. Kiusaamista tapahtuu myös esimerkiksi koulumatkoilla, netissä tai luokassa. Helsingin kaupunginhallituksen mukaan kiusaamisvilkun lisäksi on tarpeen toteuttaa laajasti Helsingin kiusaamisen vastaisen ohjelman (KVO13) toimenpiteitä.

Vantaalla noin 19 000 peruskoululaista on saanut käyttöönsä Someturva-palvelun, jolla pyritään kitkemään sosiaalisessa mediassa tai peleissä tapahtuvaa kiusaamista ja häirintää. Someturva on Suomessa kehitetty innovaatio, verkkosovellus, joka hyödyntää tekoälyä. Palvelussa lapsille, nuorille ja aikuisille vastaavat kuitenkin oikeat ihmiset. Someturvassa vantaalaisia oppilaita auttavat someen erikoistuneet juristit, sosiaalipsykologit ja psykologit. He neuvovat esimerkiksi, mitä toimenpiteitä kannattaa tehdä, mikä rikos on mahdollisesti tapahtunut ja mitä somealustoille pitää raportoida. Asiantuntijat pyrkivät varmistamaan, että tilanteesta selvitetään. Avuntarvitsijat voivat pyytää apua palvelusta nimettöminä. Näin halutaan varmistaa, että nuorimmatkin koululaiset uskaltavat pyytää apua. Tampereella on myös otettu käyttöön Someturva-sovellus. Sovellus on 7.–9. luokkien oppilaiden käytössä kaikissa Tampereen kaupungin ylläpitämissä yhtenäiskouluissa. Tampere oli yksi ensimmäisiä kaupunkeja, joka osallistui palvelun pilotointiin keväällä 2020. On hienoa, että Tampere on ottanut käyttöön someturvan. Olisi tärkeää ottaa se käyttöön kaikkien peruskoululaisten, lukioiden ja ammattiopistojen oppilaiden osalta. Huoltajia tulisi informoida someturvan käytöstä. Myös erikielisten olisi hyvä päästä jossain vaiheessa sovelluksen piiriin.

Esitän, että Tampereen kaupunki ottaa käyttöön kiusaamisvilkun aloittamalla pilotin valituissa kouluissa. Kiusaamisvilkun lisäksi on tarpeen ottaa käyttöön kaikissa kouluissa yhteiset kiusaamisen vastaiset toimenpideohjelmat. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opetus tulee myös ottaa käyttöön kaikissa Tampereen kouluissa. Someturva-sovellus tulee olla kaikkien oppilaiden käytössä.

Tampereella 20.12.2021

**Aila Düндar-Järvinen
Kaupunginvaltuutettu (sd)
Tampere**